

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх. No	50-454-01-53
Дата	30 / 07 2024

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

14 05
X

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 70, ал. 1 от ПОДНС внасяме законопроект за изменение и допълнение на Закона за адвокатурата с мотиви към него и предварителна оценка на въздействието, съгласно методологията – приложение към ПОДНС.

Молим, законопроектът да бъде представен за разглеждане и гласуване съгласно установения ред.

ВНОСИТЕЛИ:

Анна Александрова

Александър Кенков

Бранимир Балачев

Света Милев

Марин Маринов

Николай Брадвов

Деклариране интерес по чл. 145 от
ПОДНС.

ЗАКОН
ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
АДВОКАТУРАТА

(обн., ДВ, бр. 55 от 2004 г.; изм., бр. 43 и 79 от 2005 г., бр. 10, 39 и 105 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 53 и 101 от 2010 г., бр. 82 от 2011 г., бр. 97 от 2012 г.; Решение № 4 на Конституционния съд от 2016 г. – бр. 32 от 2016 г.; изм., бр. 110 от 2020 г. и бр. 17 от 2021 г.)

§ 1. В чл. 36 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинеи 2 и 3 се изменят така:

„(2) Размерът на възнаграждението се определя в договор между адвоката или адвоката от Европейския съюз и клиента. Този размер трябва да бъде справедлив, обоснован и да съответства на достойнството на адвокатската професия.

(3) При липса на уговорено възнаграждение за оказаната правна помощ по ал. 1, по искане на съда, адвоката, адвоката от Европейския съюз или клиента, адвокатският съвет с мотивирано решение определя възнаграждение въз основа на критериите, предвидени в наредба, издадена от Министъра на правосъдието по предложение на Висшия адвокатски съвет, като отчита:

1. фактическата и правна сложност на случая;

2. засегнатия интерес;

3. условията, при които е възложена и предоставена правната помощ;

4. времето за извършването и спешността ѝ;

5. квалификацията, опита и специализацията на адвоката.“

2. Създават се ал. 5 и 6:

„(5) Критериите за определяне на възнаграждения от адвокатските съвети по ал. 3, се определят в Наредба, приета от Министъра на правосъдието по предложение на Висшия адвокатски съвет.

(6) Адвокатският съвет, към който е отправено искане за определяне на особен представител, определя адвокат и определя размер на възнаграждението му по реда на ал. 3 в 14-дневен срок от получаване на искането. По искане на адвоката адвокатският съвет може да определи допълнително възнаграждение преди приключване на делото.“

§ 2. В чл. 38 ал. 2 се изменя така:

„(2) В случаите по ал. 1, ако в съответното производство насрещната страна носи отговорност за разноси, адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на адвокатско възнаграждение. Съдът определя възнаграждение въз основа на критериите, предвидени в наредбата по чл. 36, ал. 5, като прилага съответно ал. 3.“

§ 3. В чл. 132 т. 5 се заличава.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 4. Наредбата по чл. 36, ал. 5 се издава в 6-месечен срок от влизане в сила на този закон, като до издаване на тази наредба, като ориентир при определяне на възнагражденията при липса на договор по чл. 36, в случаите на чл. 38, ал. 2 и при направено възражение за прекомерност по чл. 78, ал. 5 от Гражданския процесуален кодекс се използват критериите, посочени в Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения.“

§ 5. В Гражданския процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 59 от 2007 г.; изм., бр. 50 от 2008 г.; Решение № 3 на Конституционния съд от 2008 г. – бр. 63 от 2008 г.; изм., бр. 69 от 2008 г., бр. 12, 19, 32 и 42 от 2009 г.; Решение № 4 на Конституционния съд от 2009 г. – бр. 47 от 2009 г.; изм., бр. 82 от 2009 г., бр. 13 и 100 от 2010 г.; Решение № 15 на Конституционния съд от 2010 г. – бр. 5 от 2011 г.; изм., бр. 45, 49 и 99 от 2012 г., бр. 15 и 66 от 2013 г., бр. 53 и 98 от 2014 г., бр. 50 от 2015 г., бр. 15 и 43 от 2016 г., бр. 8, 13, 63, 86, 96 и 102 от 2017 г., бр. 42 и 65 от 2018 г., бр. 38, 83, 98 и 100 от 2019 г., бр. 68, 98 и 110 от 2020 г., бр. 9 и 15 от 2021 г., бр. 15, 62 и 102 от 2022 г. и бр. 11, 66, 80, 85, и 102 от 2023 г. и бр. 39 от 2024 г. изм. с Решение № 11 на Конституционния съд на РБ от 2024 г. - бр. 57 от 2024 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 29 се създава ал. 6:

„(6) Искането за определяне на особен представител се отправя до съответния адвокатски съвет. Адвокатският съвет определя адвоката и възнаграждението му за осъществяване на представителството. Страната, която следва да внесе разноси за особен представител, може да направи възражение за прекомерност по реда на чл. 78, ал. 5, което съдът разглежда преди назначаването на особения представител. В случай, че определеното от адвокатският съвет възнаграждение бъде намалено от съда, посоченият от адвокатският съвет адвокат може да откаже да поеме представителството по делото.“

2. В чл. 47, ал. 6 изречение второ се изменя така: „При определяне на особен представител се прилага съответно чл. 29, ал. 6.“

3. В чл. 48, ал. 2 се създава изречение второ: „При определяне на особен представител се прилага съответно чл. 29, ал. 6.“

4. В чл. 78 ал. 5 се изменя така:

„(5) Ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, засегнатия интерес, условията, при които е възложена и предоставена правната помощ, времето за извършването и спешността ѝ, квалификацията, опита и специализацията на адвоката, съдът може да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част само по възражение за прекомерност, направено от насрещната страна, като използва критериите, предвидени в Наредбата по чл. 36, ал. 5 от Закона за адвокатурата. Възражение за прекомерност може да се прави, ако възнаграждението, срещу което се възражава, е поне с една трета по-високо от възнаграждението на адвоката на страната, която го прави, ако тя е била представлявана от адвокат. Съдът не може да присъди по-нисък размер на разноските за адвокатско възнаграждение от размера на заплатеното възнаграждение на адвоката на насрещната страна.“

5. В чл. 80 се правят следните изменения и допълнения:

а) досегашният текст става ал. 1.

б) създава се ал. 2:

„(2) Всяка страна може да възрази мотивирано срещу поисканите разноски на насрещната страна и да вземе становище по възражение срещу исканите от нея разноски най-късно в срока по ал. 1.“

6. В чл. 430 изречение второ се изменя така: „При определяне на особен представител се прилага съответно чл. 29, ал. 6.“

§ 6. В Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 105 от 2005 г.; изм., бр. 30, 33, 34, 59, 63, 73, 80, 82, 86, 95 и 105 от 2006 г., бр. 46, 52, 53, 57, 59, 108 и 109 от 2007 г., бр. 36, 69 и 98 от 2008 г., бр. 12, 32, 41 и 93 от 2009 г., бр. 15, 94, 98, 100 и 101 от 2010 г., бр. 14, 31, 77 и 99 от 2011 г., бр. 26, 38, 40, 82, 94 и 99 от 2012 г., бр. 52, 98, 106 и 109 от 2013 г., бр. 1 от 2014 г.; Решение № 2 на Конституционния съд от 2014 г. – бр. 14 от 2014 г.; изм., бр. 18, 40, 53 и 105 от 2014 г., бр. 12, 14, 60, 61 и 94 от 2015 г., бр. 13, 42, 58, 62, 97 и 105 от 2016 г., бр. 58, 63, 85, 86, 92 и 103 от 2017 г., бр. 7, 15, 27, 77 и 98 от 2018 г., бр. 17, 64, 83, 96 и 102 от 2019 г., бр. 18, 28, 34, 69, 104 и 105 от 2020 г., бр. 25, 56, 100 и 102 от 2022 г., бр. 8, 66, 80, 84, 102 и 106 от 2023 г. и бр. 36 от 2024 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 11 ал. 3 се изменя така:

„(3) Съдът се произнася по искането с мотивирано определение в закрито заседание не по-късно от три дни от постъпването му. Определението не подлежи на обжалване. Съдът след като допусне назначаването на временен, съответно особен представител, отправя искане за определяне на представител до съответния адвокатски съвет. Адвокатският съвет определя адвоката и възнаграждението му за осъществяване на представителството. Органът по приходите или

публичният изпълнител може да направи мотивирано възражение за прекомерност по реда на чл. 78, ал. 5 от Гражданския процесуален кодекс.“

2. В чл. 161 ал. 1 и 2 се изменят така:

„(1) На жалбоподателя се присъждат разноските по делото, в това число възнаграждение за един адвокат за всяка инстанция съразмерно с уважената част на жалбата. На ответника се присъждат разноски съобразно отхвърлената част от жалбата. На администрацията вместо възнаграждение за адвокат се присъжда за всяка инстанция юрисконсултско възнаграждение, определено по реда на чл. 78, ал. 8 ГПК.

(2) Ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, засегнатия интерес, условията, при които е възложена и предоставена правната помощ, времето за извършването и спешността ѝ, квалификацията, опита и специализацията на адвоката, съдът може да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част само по възражение за прекомерност, направено от насрещната страна, като използва критериите, предвидени в Наредбата по чл. 36, ал. 5 от Закона за адвокатурата. Възражение за прекомерност може да се прави, ако възнаграждението, срещу което се възражава, е поне с една трета по-високо от възнаграждението на адвоката на страната, която го прави, ако тя е била представлявана от адвокат. Съдът не може да присъди по-нисък размер на разноските за адвокатско възнаграждение от размера на заплатеното възнаграждение на адвоката на насрещната страна.“

ВНОСИТЕЛИ:

Анна Александрова
Александър Кенков
Франциско Балаков
Мелан Мелив
Марин Маринов
Николай Братованов

МОТИВИ

1. Контекст и спешност на законодателната промяна - Решение от 25.01.2024 г. по дело С-438/22 на СЕС

Законопроектът за изменение и допълнение на Закона за адвокатурата е насочен към промяна на уредбата на адвокатските възнаграждения и в частност към премахване на забраната за уговаряне на възнаграждения под определен минимален размер и свързаната с това дисциплинарна отговорност, както и към отпадане на съществуващото ограничение за съда при определяне на отговорността за разноски за адвокатско възнаграждение да е обвързан от подобен минимален размер. Целта на законопроекта е да се преодолеят последиците от Решение от 25.01.2024 г. по дело С-438/22 на СЕС.

С Решението на СЕС от 25.01.2024 г. е прието, че наличието на национална правна уредба, определяща минимален размер на адвокатските възнаграждения, на която е придаден задължителен характер - каквото е действащото правило на чл. 36, ал. 2, изр. 2 ЗАДв по отношение на Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения, съчетана с национална правна уредба, според която съдът няма право да присъди разноски под определения в такава уредба размер - каквото е правилото на чл. 78, ал. 5 ГПК, респ. чл. 161, ал. 1 и 2 ДОПК, представлява ограничение на конкуренцията „с оглед целта“ по смисъла на чл. 101, ал. 1 от Договора за функциониране на Европейски съюз (ДФЕС).

2. Промени в Закона за адвокатурата

Предлаганата промяна в чл. 36, ал. 2 ЗАДв предвижда възнаграждението да бъде справедливо, обосновано и съответстващо на достойнството на професията, без задължителен минимален размер по подобие на уредбата в други европейски законодателства. Критерият „достойнство на професията“ по чл. 36, ал. 2 ЗАДв цели да изключи възможността при определяне на адвокатско възнаграждение в случаите на спор за разноски, правоприлагащите органи да използват като сравнителен критерий величини за професии, абсолютно несъпоставими като обществена значимост към адвокатската професия (като например минималната часова ставка съобразно МРЗ за страната).

Предвижда се да бъде запазена компетентността на Адвокатския съвет да определя възнаграждението на адвоката при липса на договор между адвокат и клиент, което съответства на националните конституционни принципи на свобода, независимост и самоуправление на адвокатурата (чл. 134, ал. 1 КРБ), които намират законодателно проявление в предвидените промени в правилата на чл. 36, ал. 3 и чл. 38, ал. 2 ЗАДв.

Компетентността на адвокатските съвети да определят възнаграждение за предоставена правна помощ от адвокат е изключителна и важи както в случаите, в които съдът иска назначаване на особен представител, така и в случаите, в които се предоставя безплатна правна помощ при условията на чл. 38 ЗАДв. Това законодателно разрешение е традиционно у нас, а и в други европейски държави и е съобразено с факта, че адвокатският съвет се състои от адвокати с определена квалификация, адвокатски стаж и професионален опит при упражняване на професията.

Това позволява от представители на професионалната общност да се определи какъв следва да бъде справедливия и обоснован размер на възнаграждението, включително и съответстващ на достойнството на адвокатската професия, като решението на адвокатския съвет следва да се мотивира. Ако съдът или орган на изпълнителната власт сам може да определя възнаграждението на адвоката по своя преценка, без участие на адвокатския съвет и без да се прилагат критериите, би означавало да се посегне на свободата и независимостта на адвокатурата.

С новата разпоредба на чл. 36, ал. 5 ЗАДВ се предвижда приемане на наредба с необвързващ характер, която да урежда критериите за примерни адвокатски възнаграждения, поради което няма да се приеме за ограничаване на конкуренцията с оглед на „целта“ по смисъла на чл. 101, параграф 1 ДФЕС.

С новата разпоредба на чл. 38, ал. 2 от ЗАДВ е предвидено възнаграждението да се определя от Адвокатския съвет, доколкото липсва уговорено възнаграждение между адвокат и клиент и разпоредбата на чл. 36, ал. 5 следва да се приложи съответно като страната, която следва да внесе възнаграждението, разполага с възможност да направи възражение за прекомерност по реда на чл. 78, ал. 5 ГПК и съдът да намали и определи окончателния размер на възнаграждението за съответното производство.

Като резултат от отпадането на минималния размер на адвокатските възнаграждения се предвижда и отпадане на дисциплинарната отговорност за договаряне на адвокатско възнаграждение под определен размер чрез отмяна на чл. 132, т. 5 ЗАДВ.

3. Промени в Гражданския процесуален кодекс

Целта на изменението е да се уеднакви съдебната практика по определяне на особен представител, като ясно бъде уредено следващото и в момента от уредбата, че особеният представител и възнаграждението му се определя от адвокатския съвет, тъй като в хипотезите и на чл. 29, ал. 2 ГПК, и на чл. 47, ал. 6 ГПК, няма договор между адвокат и клиент. С предлаганите промени се предвижда възможност страната, която внася разноски за възнаграждението на особения представител и в двата случая да направи възражение за прекомерност, което следва да отговаря на общите условия на чл. 78, ал. 5 ГПК.

Предлаганата промяна в разпоредбата на чл. 78, ал. 5 ГПК дава възможност на съда да присъжда разноски за адвокатско възнаграждение без ограничение и съобразяване с размерите в Наредбата, които служат само като критерии за определяне на възнаграждението при липса на договор, съгласно чл. 36 от Закона за адвокатурата, а иначе договарянето на възнаграждение между адвокат и клиент е свободно. Логиката на предложението е следната:

- Договарянето на възнаграждението между адвоката и клиента е свободно, но ако възражението за прекомерност е основателно, при намаляване на възнаграждението съдът се ръководи от наредбата по чл. 36, ал. 2 и 5 ЗА, които определя какви са критериите, които адвокатските съвети трябва да спазват при определяне на възнаграждения, ако няма договор;

- Ако няма договор, съответният адвокатски съвет, по искане на адвоката, определя възнаграждение по реда на чл. 36, ал. 3 ЗА, като се ръководи от критериите определени в наредбата по чл. 36, ал. 5 от ЗА, която

се приема от Министъра на правосъдието по предложение на Висшия адвокатски съвет, за да бъде отчетен обществения интерес, чрез намесата на държавата в лицето на изпълнителната власт при обсъждане и приемане на наредбата, при спазване на разпоредбите на Закона за нормативните актове. Въвеждат се допълнителни и конкретни критерии за намаляване на договореното възнаграждение, което следва да може да бъде намалявано в случаите, в които:

- насрещната страна направи възражение за прекомерност ;
- всяка страна може да възрази мотивирано срещу поисканите разноски на насрещната страна и да вземе становище по възражение срещу исканите от нея разноски най-късно до приключване на последното заседание в съответната инстанция, като възнаграждението ще може да бъде намалявано от съда по негова преценка, но не по-ниско от възнаграждението, платено на адвоката на насрещната страна, а ако насрещната страна е представлявана от юрисконсулт - до две трети от възнаграждението, определено с наредбата по чл. 36, ал. 5 от Закона за адвокатурата.

Подобна разпоредба би дисциплинирала страните в съдебните производства да не правят необосновани възражения за прекомерност, ще преустанови злоупотребите с немотивирани и явно неоснователни възражения за прекомерност и би създала гаранции за спечелилата делото страна, която не е предизвикала правния спор, че направените от нея разноски за правна защита ще ѝ бъдат възстановени.

Недопустимо е спечелилата делото страна, която не е предизвикала правен спор да бъде на практика ощетявана, заради това че е потърсила правната помощ на адвокат, който в най-добра степен да защити правата ѝ чрез необосновано намаляване на разноските, които следва да ѝ бъдат възстановени.

Отговорността за разноски освен да възстанови направените разноски за неоснователно предизвикания правен спор от насрещната страна има и превантивен ефект - да не се предизвикват неоснователни правни спорове и да се стимулират гражданите и юридическите лица към законосъобразно поведение, под заплахата да понесат разноските на насрещната страна при съдебно разрешаване на спора.

3. Промени в ДОПК

Предлаганата промяна в разпоредбата на чл. 11, ал. 3 ДОПК цели да уеднакви режима за назначаване на временен или особен представител в производствата по ДОПК с режима по ГПК - и конкретният адвокат, и възнаграждението му да се определят от Адвокатския съвет. Същевременно се урежда възможността да се прави възражение за прекомерност, което трябва обаче винаги да е мотивирано, както и по ГПК.

Промените в чл. 161, ал. 1 и ал. 2 ДОПК са насочени към уеднаквяване на режима на разноските, които се присъждат в полза на данъчната администрация по ДОПК с режима на разноските, които се присъждат на юридическите лица и едноличните търговци, когато са защитавани от юрисконсулт по ГПК. Няма каквато и да било правна или житейска логика юрисконсулт на държавен орган, общински орган или друго държавно или общинско юридическо лице да получава по-малко възнаграждение - определяно по реда на ГПК, отколкото юрисконсулт на данъчната администрация.

От друга страна, при липсата на минимални адвокатски възнаграждения предвид промените в чл. 36, ал. 2 ЗАДВ, няма как разпоредбата да си служи с този критерий. С предлаганата промяна юрисконсултите на данъчната администрация ще получават възнаграждения, определени по реда на чл. 37 от Закона за правната помощ. Това изменение, освен всичко друго, би улеснило достъпа до съд на гражданите и юридическите лица, тъй като една от причините за ограничаване на достъпа до съд по данъчни дела се свързва с прекомерните по размер разноски, които жалбоподателите биха понесли при евентуален неуспех на обжалването.

ВНОСИТЕЛИ:

Анна Антанцова
Александър Кенков
Врацимир Балаев
Иван Иванов
Марин Маринов
Николай Братовичев

**ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА
ВЪЗДЕЙСТВИЕТО на проекта на Закон за
изменение и допълнение на Закона за
адвокатурата**

I. Основания за законодателната инициатива

Предлаганите изменения и допълнения на Закона за адвокатурата целят определянето на справедливо, обосновано и съответстващо на достойнството на професията възнаграждение, без задължителен минимален размер по подобие на уредбата в други европейски законодателства.

Измененията на уредбата на адвокатските възнаграждения и в частност към премахване на забраната за уговаряне на възнаграждения под определен минимален размер и свързаната с това дисциплинарна отговорност са продиктувани от необходимостта да се преодолеят последиците от Решение от 25.01.2024 г. по дело С-438/22 на Съда на Европейския съюз., както и към отпадане на съществуващото ограничение за съда при определяне на отговорността за разноски за адвокатско възнаграждение да е обвързан от подобен минимален размер,

II. Заинтересовани групи

Законодателната инициатива засяга пряко Министерството на правосъдието, Висшия съдебен съвет, лицата, участващи в съдебни производства и техните представители.

III. Анализ на разходите и ползите

Разходи за държавата от приемането на този законопроект няма.

IV. Административна тежест и структурни промени

С приемането на законопроекта се предвижда Министърът на правосъдието по предложение на Висшия адвокатски съвет с наредба да определи възнагражденията и критериите по които адвокатските съвети да правят преценка на възнаграждението, като в чл. 36, ал. 3 от закона са уточнени основните начала.

V. Въздействие върху нормативната база

Законопроектът предвижда съответните промени в Гражданския процесуален кодекс и Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, които кореспондират с промените в Закона за адвокатурата относно определянето справедливо, обосновано и съответстващо на достойнството на професията възнаграждение.

VI. Равно третиране от държавата и балансирано демографско развитие

Със законодателните промени се цели търсенето на балансиран подход при определяне на адвокатското възнаграждение и постигането на справедливо обезщетение на страната, когато срещу нея е проведено съдебно производство, без страната да е станала повод за това.

ВНОСИТЕЛИ:

*Анна Анисандрова
Александър Кенков*

Франциско Балаев

Мвян Меев

Марин Маринов

Николай Радванов